

Aspecte privind managementul populațiilor de cerb nobil (*Cervus elaphus* L.) din județul Suceava în condițiile protejării legale a lupului (*Canis lupus* L.)

Nicolae GOICEA, Gabriel DANILA

1. Introducere

Teritoriul care face obiectul prezentului studiu este situat între râul Siret și culmile munților Călimani, Suhard, Rodnei și Maramureșului, cuprinzând județul Suceava și parțial județele Bistrița Năsăud, Harghita, Maramureș, Iași și Neamț.

Din punct de vedere geografic acesta cuprinde toate formele de relief și un grup important de masive păduroase situate pe clina estică a Carpaților Orientali, în zona de maximă extensie longitudinală a acestora. Biotopurile cuprinse în zona de studiu, prezintă o complexitate deosebită, multe dintre ele fiind favorabile dezvoltării populațiilor de cerb nobil.

În lanțul carpatic, atât populațiile cerbului nobil cât și ale lupului sunt cantonate în biomul pădurii, din coabitarea lor rezultând relații tipice pradă-prădător. Tipicitatea acestor relații de prădare se evidențiază prin două aspecte esențiale:

- a) lupul este în perioada critică a hrănirii (iarnă - primăvară) un prădător care se asociază în haiticuri;
- b) selecția la prădare se realizează pe criteriul robusteții fizice a prăzii, primele victime ale prădării fiind exemplarele cele mai puțin dotate sub aspectul rezistenței fizice (Comșia, 1961)

Presiunea prădării populațiilor de cervide de către lup variază în primul rând funcție de raportul numeric prădător – pradă și, în al doilea rând de condițiile de climă, relief și vegetație. O influență deosebită asupra acestei presiuni o exercită și activitatea antropică cum ar fi creșterea și pășunatul animalelor domestice în păduri sau în proximitatea lor (Sourd, 1991). Experiența gestiunii cinegetice din zona luată în studiu, concretizată în datele prezentate în tabelul 1, evidențiază faptul că în condiții de cumulare a factorilor favorizanți, prădarea de către lup poate produce diminuarea drastică a populațiilor de cerb nobil din anumite zone.

Motivat de aceste aspecte, atitudinea față de evoluția efectivelor de lupi și de modalitatea de protejare a acestora trebuie nuanțată în funcție de țelurile gestiunii cinegetice zonale.

Cercetările desfășurate în vederea stabilirii efectivelor reale și a tendințelor de modificare comportamentală a populațiilor de cervide s-au efectuat pe bază de observații sistematice efectuate de personalul de teren: paznici de vânătoare, maiștrii de vânătoare cât și direct de către autori.

2. Zona de studiu și metodele de cercetare

Cercetările privind managementul populațiilor de cervide, în condițiile protejării legale a lupului, s-au efectuat în perioada 1990 – 2003 pe o suprafață totală de fond cinegetic de 867530 ha, din care 51,33% pădure.

Zona de desfășurare a cercetărilor este cuprinsă între râul Suret și culmile munților Călimani, Suhard, Rodnei și Maramureșului, cuprinzând integral județul Suceava și parția zone din județele Bistrița Năsăud, Harghita, Maramureș, Iași și Neamț (tabelul 1).

Tabelul 1. Suprafața fondului cinegetic studiat (data de referință 31. 12. 1998)
Table 1. The surface of hunting ground of the study (on the 31. 12. 1998)

Nr. crt.	Specificări	Suprafața totală (ha)	Suprafața ocupată cu păduri (ha)
1	Fond cinegetic total, din care:	876130	449646
2	Județul Suceava	855000	431754
3	Județul Bistrița Năsăud	12221	10146
4	Județul Harghita	6235	5433
5	Județul Maramureș	2279	1919
6	Județul Iași	271	271
7	Județul Neamț	124	124

Suprafața luată în studiu este defalcată din punct de vedere gestiunii cinegetice, într-un număr de 75/71 (în anul 2001 fondul cinegetic a fost reordonat) fonduri de vânătoare.

La începutul perioadei de studiu, populațiile de cerb nobil erau prezente pe cuprinsul unui număr de 60 fonduri de vânătoare cu o suprafață de circa 8000000 ha, iar populațiile de lup pe un număr de 51 fonduri de vânătoare cu o suprafață de circa 730000 ha.

Efectivele celor două specii au fost evaluate anual în cursul lunii martie, prin înregistrarea efectivului matcă. Evaluarea s-a efectuat coroborat prin observații directe în cursul perioadelor de împerechere și prin citirea urmelor pe zăpadă. Marja de eroare la evaluare se estimează a fi sub 10% din efectivul evaluat.

3. Evoluția efectivelor de cerb nobil și a efectivelor de lup pe parcursul desfășurării cercetărilor

Sub raport numeric, populația de cerbi din cuprinsul zonei studiate se cifrează la circa 4 – 5 mii de exemplare, prezentând o evidentă tendință de scădere.

Pentru evidențierea semnificației cifrei totale de lupi existenți în cuprinsul zonei luate în studiu, precizăm că la nivelul anului 1999, în Europa, trăiau circa 17000 de lupi din care aproximativ 3000 în România (Promberger, Schroeder, 1993). La aceeași dată, în zona studiată, existau circa 258 de lupi. Raportat la suprafața fondului forestier național, de 6,37 mil. ha (Milescu, 2002), rezultă că față de densitatea medie la nivelul României de un lup la 2123 ha, în zona studiată densitatea este de 1 lup la 1742 ha, respectiv 122% față de densitatea medie.

Densitatea mare a efectivelor de lup din regiunea studiată are consecințe semnificative asupra dezvoltării populațiilor de cerbi. Efectivul de lupi a înregistrat la nivel național un minim de circa 1500 exemplare în anul 1967. Începând cu acest an, populația de lupi a avut o evoluție generală ascendentă susținută de creșterea efectivelor de vânat în perioada 1967 – 1989, în paralel cu creșterea numerică a șeptelului. În toată această perioadă s-a pus un accent deosebit pe controlul numeric al populațiilor de lupi fără a se putea limita dezvoltarea generală a efectivelor (Feneșer, Gavrilet, 1973). Densitatea mare a lupilor din zona studiată este datorată în primul rând existenței unor masive păduroase întinse care favorizează dezvoltarea populațiilor, precum și existența unor efective mari de animale domestice care constituie o alternativă la hrană relativ ușor disponibilă, tocmai în perioada critică de creștere a puilor.

Putem aprecia, pe baza statisticii prezentate în tabelul 2, că începând cu anul 2000, practic, s-a pierdut controlul asupra evoluției populațiilor de lupi. Cauzele acestei situații sunt multiple, două dintre ele având o influență semnificativă:

- Renunțarea la stimulentele guvernamentale pentru personalul de teren cu atribuțiuni de serviciu și pentru vânătorii care efectuau reducerea efectivelor de lup;
- Aderarea prematură, după părerea noastră, a României la Convenția de la Berna, prin Legea nr. 13 / 1993, în condițiile lipsei unor reglementări clare privind controlul populațiilor de lup.

Situația controlului efectivelor de lup sub aspect legal, în perioada 1993 - 1997, respectiv de la aderarea la Convenția de la Berna prin care România s-a angajat la o protecție totală a lupului, și până la aplicarea în 1997 a Legii 103/1996 privind Fondul cinegetic și protecția vânatului, a fost total incertă, situație care a favorizat dezvoltarea efectivelor de lup în detrimentul efectivelor speciilor prădate (cerb, mistreț, căprior). Acceptarea, prin Convenția de la Berna a declarării lupului din România ca specie protejată integral, s-a făcut, după părerea noastră, fără existența unei fundamentări științifice corespunzătoare.

Deși la nivel mondial există nenumărate studii și cercetări asupra comportamentului și ecologiei speciei, în cvasitotalitate aceste studii s-au efectuat asupra unor populații care se dezvoltă în condiții naturale, excluse aproape integral influenței antropice: Canada, Alaska, Siberia.

Dezvoltarea populațiilor de lup din Carpați, cu particularizarea sa în zona de studiu, are cu totul alte ritmuri, datorate în primul rând disponibilităților de hrană și în al doilea rând, pierderilor de exemplare datorate factorilor antropici.

Dacă în Canada sau în Siberia populațiile de lup se dezvoltă cu o strictă autoreglare în ecosistemul respectiv, în zona de studiu acestea se dezvoltă cel puțin sub influența celor doi factori precizați anterior. Aceste populații de lup beneficiază de o sursă suplimentară de hrană ușor de procurat, constând din cadavrele sau prădarea animalelor domestice scoase la pășunat în perioada de primăvară – vară, respectiv exact în perioada creșterii puilor. Această ofertă trofică suplimentară permite tuturor femelelor apte de reproducere să-și crească pui, rezultatul fiind un spor natural cu mult superior față de zonele menționate anterior.

Tabelul 2. Evoluția efectivelor de cerb nobil și efectivele de lup din județul Suceava în perioada 1990 – 2002

Table 2. The evolution of the stag game population and the wolf game population in district Suceava between 1991 - 2002

ANUL SPECIA	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
	Cerb nobil - masculi	2700	2569	2450	2010	1880	1700	1500	1540	1545	1550	1515	1525
	131	170	120	72	58	43	30	34	52	52	43	54	88
	81	80	85	90	85	110	150	100	52	52	30	20	20
Cerb nobil - femele	4775	4678	4380	3610	3135	2830	2470	2510	2545	2855	2850	2760	2811
	430	588	447	334	259	189	80	54	89	54	59	75	82
	230	270	305	298	290	350	400	300	63	54	32	34	32
Total efectiv cerb nobil	7475	7247	6830	5620	5015	4530	3970	4050	4090	4405	4365	4285	4311
	129	187	252	228	210	268	235	280	275	258	223	240	220
Lup	81	52	55	58	60	53	82	75	42	42	33	33	38

(*) Se menționează faptul că dintre mortalități, 80% sunt cauzate de lupi.

Pierderile de exemplare cauzate de activitatea antropică (distrugerea vizuinilor, vânatoare, braconaj) constituie încă un stimul serios în sporirea natalității.

După retragerea animalelor domestice de la pășunat, singura resursă de hrană a lupilor rămâne populațiile de vânat, în primul rând populația de cerb asupra cărora presiunea prădării se intensifică în mod progresiv și în conjuncție cu fenomenele climatice, fiind maximă în perioada de primăvară când exemplarele femele sunt gestante, iar zăpada prinde crustă.

Modificările survenite în activitatea de gestiune a pădurilor, pe de o parte prin promovarea intensivă a regenerărilor naturale, iar pe de altă parte prin apariția unor valuri succesive de doborâturi de vânt care au produs numeroase goluri în arborete, au indus modificări comportamentale ale populației de cervide.

Lipsa unor suprafețe mari deschise în masivele forestiere, determină imposibilitatea manifestării gregarismului la majoritatea populațiilor, acestea desfășurându-și activitatea în grupuri mici, dispersate în suprafața păduroasă și mult mai vulnerabile la prădare.

Activitățile antropice (exploatarea produselor lemnoase accidentale și de igienă pe mari suprafețe în timpul iernii) determină o mare mobilitate a microgrupurilor de cerbi, mobilitate soldată cu consum mare de energie, ceea ce duce la epuizarea resurselor de apărare în fața haiticului de lupi. Sunt semnificative în acest sens observațiile efectuate de personalul de teren asupra faptului că, în ultimii ani, lupii nu mai revin la cadavrul abandonat, preferând să doboare altul în zonele adiacente. Dispersarea activităților de exploatare a masei lemnoase și a grupurilor de cervide face din ce în ce mai dificil controlul populațiilor de lupi prin metodele de vânatoare legale. Dezvoltarea populațiilor de lupi a produs pe de o parte, existența unor haiticuri mari din punct de vedere numeric (8 - 12 exemplare), iar pe de altă parte coborârea lupilor în zonele colinare ale masivelor păduroase, prin urmare o extensie remarcabilă a arealului. Apreciem că la momentul actual problematica gradului de protecție a populațiilor de lupi se impune a fi analizată și sub aspectul economic

Este suficient să precizăm în acest sens că în iarna anului 2001 / 2002, în cuprinsul fondului de vânatoare 9 Negrișoara, au fost înregistrate 15 piese de cerb mâncate de lupi, în timp ce recolta legală aprobată de instituțiile competente se cifra la 5 exemplare.

4. Concluzii

- Este indubitabil faptul că unul dintre factorii principali ai înregistrării scăderilor efectivelor de cerbi din județul Suceava este prădarea de către lupi;
- Acuitatea senzorială și adaptabilitatea lupilor la mediul natural fac extrem de dificil controlul numeric al populației;
- Apreciem că una din principalele preocupări în managementul cervidelor din jud. Suceava în următorii ani, trebuie să fie controlul strict al populațiilor de lup;
- La densitatea actuală a efectivelor, practic netolerabilă datorită concentrărilor de iarnă ale lupilor, nu se mai pune problema selecției naturale a cervidelor;

- Pe zăpada de 30 – 40 cm care prezintă crustă de gheață, nici un cerb, indiferent cât de viguros ar fi, nu poate rezista atacului unui haitic de 6 – 10 lupi;
- Diminuarea veniturilor gestionarilor fondului cinegetic prin protecția lupului va trebui, în perspectivă, compensată la nivel guvernamental sau european;
- În cazul menținerii actualelor restricții la metodele de vânătoare și a perioadei limitate de vânătoare (mai scurtă cu o lună decât la răs), ținerea sub control a populațiilor de lup devine incertă așa cum și evoluția efectivelor cerbului nobil nu va fi cea dorită;
- Imposibilitatea dezvoltării unor populații de cerb care să valorifice oferta trofică a pădurilor produce o pierdere semnificativă atât în gestiunea celor abilitați legal să gospodărească fondurile de vânătoare, cât și pe plan social, în general;

Bibliografie

- Comșia, A. M., 1961 – Biologia și principiile culturii vânatului, Ed. Academiei, București,;
- Comșia, A. M., 1940 – Cerbul sub influența omului, revista «Carpații», nr. 2, Cluj ;
- Feneșer G., Gavrilet I., 1973 – Combaterea dăunătorilor vânatului, Editura Ceres, București;
- Milescu I., 2002 – Economie forestieră, Ed. Mușatinii, Suceava;
- Promberger C., Schroeder W., 1993 – Lupii în Europa – realități și perspective
- Sourd Ch., 1991 – Animaux chasseurs, Larousse ;
- *** Legea nr 13 / 1993.

Abstract

Aspects concerning the management of population of the stag in the district Suceava, under the circumstances of legal protection of the wolf.

The paper work draws the attention on the evolution of the stag population and on the wolf, as the main predator of the stag, during the last fourteen years. The paperwork emphasizes the fact that the wolf population are now out of control. This situation is the result of Romania's adhesion to the Convention in Berna, under the circumstances of a lack of some clear settlements concerning the control of the population of this prey.

Keywords: wolf, stag, stock of game.